

Meditsiinidoktor Kadri Haller

Raivo Uibo – TÜ molekulaarse ja kliinilise meditsiini keskus, TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituut

30. mail 2007 kaitses Tartu Ülikooli arstiteaduskonna nõukogu ees doktoriväitekirja Kadri Haller. Töö “Antikehad folliikuleid stimuleeriva hormooni vastu. Tähtendus naisepoolses viljatuses” (*Antibodies to follicle stimulating hormone. Significance in female infertility*) valmis TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituudis immunoloogia-professor Raivo Uibo juhendamisel. Väitekirja retsenseerisid TÜ mikrobioloogia instituudi dotsent Reet Mändar ning TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituudi professor Aavo-Valdur Mikelsaar. Väitekirja oponentideks olid Nancy Henri Poincaré Ülikooli immunoloogiaprofessor Gilbert Faure Prantsusmaalt, kes on infertiilsuse immuunuringute juhtivaid teadlasi maailmas. Nõukogu üksmeelse otsusega tunnustati Kadri Haller meditsiinidoktori kraadi vääriliseks.

Kadri Halleri doktoritöö põhineb 5 originaalpublikatsioonil, mis on ilmunud või ilmumas rahvusvahelise levikuga eelretsenseeritavates teadusajakirjades.

Autor võrdles folliikuleid stimuleeriva hormooni vastaste antikehade (anti-FSH) esinemist viljatutel naistel, rasedatel ning tervetel mitterasedatel naistel. Selgitas välja anti-FSH produktsiooni soodustavad tegurid, tegi kindlaks munasarjade FSH stimulatsiooniga (COH) kaasnevad anti-FSH tasemete muutused vereseerumis ning follikulaarvedelikus ning analüüsis anti-FSH mõju follikulogeneesi efektiivsusele kehavälise viljastamise (IVF) protseduuris.

Autor leidis, et anti-FSH antikehad võivad olla eelkõige loomulikud antikehad, mille produktsioon on allutatud rasedusaegse immuunsüsteemi regulatsiooni mehhanismidele. Vereseerumi IgA tüüpi anti-FSH antikehad võivad kajastada limaskestade loomulikkust vastust tolerantsuse tekkele partneri sperma-antigeenide suhtes. Anti-FSH IgM tase seevastu assotsieerub FSH tasemega veres ning suurendab koos IgA antikehadega tsirkuleerivate anti-FSH IgG antikehade tootmist. Dissertant näitas, et naisepoolse viljatusega kaasneb anti-FSH antikehade suurenenud produktsioon. Anti-FSH IgG ja IgM tase IVF-patsientidel võib olla indutseeritud autoimmuunsete reaktsioonide aktivatsioonist või korduvalt teostatud IVF-protseduuridest. Anti-FSH IgA tõusu võib seletada aga genitaaltrakti limaskesta poolt vahendatud immunoloogilise tolerantsuse häirega. Lisaks vereseerumile on anti-FSH IgG, IgA ja vähesel määral IgM antikehad määratavad ka follikulaarvedelikus ning tsirkuleerivad anti-FSH IgG antikehad kontsentreeruvad preovulatoorsesse folliikulis. Lastetuse ravis halvendavad kõrged vereseerumi anti-FSH IgG ja IgA väärtused COH tulemuslikkust.

Kadri Haller on sündinud 20. märtsil 1976. aastal Tartus. Tartu Ülikooli arstiteaduskonna lõpetas ta 2000. aastal ning üldarsti internatuuri Tartu Ülikooli Kliinikumis 2001. aastal. Aastatel 2002–2007 oli Kadri Haller TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituudi immunoloogia teadusgrupi doktorant ning aastast 2001 töötas sealsamas laborandina. Aastast 2006 on Kadri Haller töötanud TÜ sün- nitusabi ja günekoloogia õppetoolis ning 2007. aastast lisaks veel TÜ üld- ja molekulaarpatoloogia instituudi immunoloogia teadusgrupis ning TÜ üld- ja rakubioloogia instituudis spetsialistina. Lisaks infertiilsuse immunoloogiliste probleemide

uuringutele on K. Haller olnud väga aktiivne ka suhkurtõve immunogeneetilistes uuringutes. Üldse on ta 12 teaduspublikatsiooni autor või kaasautor. Ta on esinenud ettekannetega olulistel rahvusvahelistel immunoloogia või reproduktsiooni alastel teadusüritustel, viimati kahe ettekandega Euroopa Immunoloogide Seltside I kongressil Pariisis 2006. a. Väga oluline oli K. Halleri panus Tartus 17.–19. mail sel aastal toimunud ürituse “The second workshop in reproductive biomedicine” korraldajana. Alates 2002. aastast on ta Eesti immunoloogide ja allergoloogide seltsi liige.

raivo.uibo@ut.ee

Meditsiinidoktor Alar Toom

Tiit Haviko – TÜ traumatoloogia ja ortopeedia kliinik

28. juunil 2007 kaitses Tartu Ülikooli arsti-teaduskonna nõukogu ees doktoriväitekirja Alar Toom. Doktoritöö “Heterotoopne ossifikatsioon puusaliigese totaalendoproteesimise järgselt: kliiniline ja patogeneetiline uurimus” („Heterotopic ossification after total hip arthroplasty: clinical and pathogenetic investigation”) valmis TÜ traumatoloogia ja ortopeedia kliinikus, TÜ anatoomia instituudis ning Rootsisis Umeå Ülikooli molekulaarbioloogia osakonnas prof Tiit Haviko, prof Andres Arendi ja prof Gunnar Selstami juhendamisel. Väitekirja oponeeris dotsent Teemu Moilanen Tampere Ülikoolist.

Alar Toomi doktoriväitekirja põhineb kuuel publikatsioonil, neist neli on avaldatud rahvusvahelises eelretsenseeritavas ajakirjas, üks ajakirjas Eesti Arst ja üks on käsikirja kujul.

Väitekirja käsitleb heterotoopse ossifikatsiooni (HO) kolme aspekti: kliinilist, morfoloogilist ja molekulaarset. Autor näitas, et HO esinemisagedus puusaliigese totaalendoproteesimise järel oli meie kliinikus 32%, neist raskeid juhte oli 4%. Riskiteguriteks olid meessugu, endoproteesimine kontralateraalset liigesel, varasem puusaliigese

operatsioon, mittesteroidsete põletikuvastaste preparaatide mittekasutamine enne operatsiooni ning operatsiooni kestus üle 100 minuti. HOd esines harvem 0-veregrupiga patsientidel. Analüüs näitas, et HO esinemise röntgenoloogiline hindamine sõltub oluliselt kasutatavast klassifikatsioonist. Seepärast töötas autor välja kombineeritud klassifikatsioonisüsteemi, mis on kliiniliselt informatiivne ja säilitab hindamistevahelise suure usaldusväärsuse. Autor juurutas HO diagnoosimiseks ka digitaalplaneerilise meetodi.

Histomorfomeetriline analüüs näitas, et ossifikaatides esineb kõrge osteoblastiline aktiivsus. Geeniekspressiooni uurimine näitas, et nii heterotoopse luu moodustumise kui ka selle remodelleerumise käigus esineb transformatsioonikasvutegurite ekspressiooni suurenemine nii mRNA kui ka valgu tasemel. Vanades ossifikaatides säilis luu remodelleerumise kõrge aktiivsus. Tulemused osutasid, et ossifikaatides on luumoodustumise aktiivsus suurenenud ning selle säilitamiseks on kaasatud kasvufaktorid BMP-2, TGF- β 1, TGF- β 2 ja TGF- β 3. Reieluu üdikanali rakud ei avaldanud HO formeerimisele ei osteoinduktiivset ega osteogeenset lisamõju.

Alar Toom on sündinud 1. detsembril 1974 Tartus. Tartu Ülikooli arstiteaduskonna ravi erialal lõpetas ta 2000. aastal. Aastatel 2000–2001 läbis ta internatuuri, aastatel 2001–2007 arstiteaduse doktorantuuri ja 2006. aastal eksternina biomeditsiini magistriõppe. Magistriväitekirja eeltoodud teemal kaitses ta 2006. aastal. Alates 2005. aastast on Alar Toom ortopeedia eriala arst-resident ning alates 2007. aastast traumatoloogia ja ortopeedia kliiniku teadur. Ta on avaldanud 26 teaduspublikatsiooni, neist 7 artiklit rahvusvahelistes eelretsenseeritavates ajakirjades.

tiit.haviko@kliinikum.ee

Maarja Panov **28.06.1939–27.04.2007**

Tartu lastekliiniku pere langetab pea: lahkunud on armastatud lastearst, kauaaegne osakonnajuhtaja, hea sõber ja kaaslane Maarja Panov.

Maarja Panov sündis Tartus kirjanike peres. Esimesed viis aastat möödusid Tartus, siis kolis pere Pärnusse. Lydia Koidula nimelises Keskkoolis omandas ta koolihariduse, lõpetades selle 1957. aastal. Maarja oli aktiivne ja sportlik tüdruk, tegeles korvpalli, vehklemise, purjetamise ja veel mitme muu spordialaga. Erinevalt emast Kersti Merilaasist ja isast August Sangast ei valinud Maarja pärast keskkooli humanitaarala, vaid ta soov oli saada lastearstiks. Tartu Ülikooli arstiteaduskonna lõpetamise järel 1965. aastal asus ta tööle lastearstina Jõgevale, kuhu jäi viieteistkümneks aastaks. 1980. a augustist kuni pensionile jäämiseni 2004. a oli Maarja Panov seotud Tartu Ülikooli Kliinikumi lastekliinikuga. Tartu tööaastatel jõudis ta juhatada nii vastuvõtuosakonda, respiratoorsete infektsioonide kui ka kardiopulmonoloogia osakonda. Aastatel 1990–1999 juhtis ta edukalt allergoloogia osakonda. Maarja Panov oli tunnustatud lastekopsuarst, keda tänutundega meenutavad sajad ravitud lapsed ja nende pered. Maarja Panovi

eriline pühendumus kuulus tsüstilise fibroosi haigetele. Selle raske haiguse uute diagnostika- ja ravimeetodite juurutamises ning edasiarendamises, samuti Eesti Tsüstilise Fibroosi Ühingu moodustamises 1998. a oli Maarja Panovil väga oluline osa.

Mõeldes Maarjast kui armastatud lastearstist, ei saa unustada teda kui isiksust – ausat, väarikat, sõbralikku, tolerantset inimest, kellele oli palju antud ja kellelt said paljud. Tema sära köitis kõiki, kes teda lähemalt tundsid. Maarja oli sügavalt erudeeritud inimene. Oma intelligentsel ja tagasihoidlikul moel lummas ta inimesi. Maarja head sõnaseadmise oskust, tema elulistel teemadel loodud humoorikaid suurepäraseid laule-luuletusi nautis kogu lastekliiniku pere. Kodu ja pere olid Maarjale pühad. Ta oli armastav abikaasa oma mehele silmaarst Aleksei Panovile, hea ema tütrele ja pojale ning suurepärane vanaema seitsmele lapselapsele ning vanavanaema ühele lapselapselapsele.

Oleme Sulle, Maarja, igavesti tänulikud, et Sa olid meiega, et me Sind tundsim.

TÜ lastekliinik
TÜ Kliinikumi lastekliinik

*Õpeta oma hinge
kõige kadumist kandma,
et kui kord udurätt
varjutab õhtused tähed,
siis sina rõõmsana lähed
elule sõbrakätt
hüvastijätuks andma*

K. Merilaas